

देशभर स्क्रब टाइफस ७४ जिल्लामा १ हजार बढी संक्रमित

काठमाडौं/मस- नेपालमा स्क्रब टाइफस संक्रमितको संख्या एक हजार नाघेको छ। स्वास्थ्य सेवा विभागअन्तर्गतको इपिडिमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा (इडिसिडी)का अनुसार हालसम्म ७४ जिल्लाका १ हजार २१० जनामा स्क्रब टाइफस संक्रमण पुष्टि भएको छ।

इडिसिडीका अनुसार पछिल्लो समय सबैभन्दा धेरै संक्रमित दाङमा देखिएका छन्। दाङमा मात्रै ६२८ जनामा स्क्रब टाइफस संक्रमण पुष्टि भएको छ।

त्यस्तै, स्याङ्जामा ५२५, बकाङमा ४५७, संखुवासभामा ४५६, पाल्पामा ४०३, धादिङमा ३६८ र सल्यानमा ३४२ जनामा संक्रमण देखिएको छ। यसैगरी बर्दियामा ३६८, दाचुलामा ३२४ र गोरखामा ३२१ जनामा स्क्रब टाइफस संक्रमण पुष्टि भएको इडिसिडीले जनाएको छ।

स्क्रब टाइफसबाट बच्न काडी, घाँस, खेतवारी तथा जंगल क्षेत्रमा जाँदा विशेष सावधानी अपनाउन इडिसिडीले आग्रह गरेको छ। यस्ता स्थानमा जाँदा पूरै शरीर ढाक्ने कपडा तथा लामो >>> पृष्ठ २ मा

कर्मचारीतन्त्रमा हलचल

राजीनामा दिनेको ओइरो

साउन र भदौ महिनामा निजामती किताबखानामा २१० वटा राजीनामा दर्ता भएका थिए। असोज १ देखि १४ गतेसम्मको ९ कार्यदिनमा विभिन्न मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएर थप ४०४ वटा राजीनामा किताबखानामा पुगेका छन्।

सपना बोहरा/मध्यान्ह
काठमाडौं, २० असोज

अर्थ मन्त्रालयअन्तर्गत कार्यरत दुई सहसचिव राजेन्द्रदेव पाण्डे र पदम श्रेष्ठले नियमित अवकाशको समय नपुग्दै राजीनामा बुझाए। सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालयका प्रमुख पाण्डे र आन्तरिक राजस्व विभागका उपमहानिदेशक श्रेष्ठले अर्थसचिव घनश्याम उपाध्यायसमक्ष राजीनामा पेश गरे। पाण्डे आगामी फागुन १० गते र श्रेष्ठ जेठ १४ गते ५८ वर्ष पूरा गर्दै थिए। उनीहरूले त्यसअघि राजीनामा दिएका हुन्।

उच्च तहका कर्मचारीले पछिल्लो समय राजीनामा दिनुको दुई कारण हुन सक्छन्। पहिलो पेन्सन सुविधा घट्नु सक्ने आशंका र अर्को कारण आफूले गरेको भ्रष्टाचार लुकाउन हुन सक्छ।

■ **रामेश्वर खनाल**
पूर्वअर्थमन्त्री

सभापतिमा गुरु-चेला पदाधिकारीमा 'हेभीवेट'

जीवन शर्मा/मध्यान्ह
काठमाडौं, २० असोज

नेपाली कांग्रेसको १५औं महाधिवेशनमा सभापति पदमा उम्मेदवारी दर्ता गराएका तीन नेताबीचको सम्बन्ध चर्चायोग्य बनेको छ। विशेष महाधिवेशनबाट सभापति बनेका गगन थापा, पूर्वसहमहामन्त्री किशोरसिंह राठौर र काठमाडौं क्षेत्र नम्बर ९ का महाधिवेशन प्रतिनिधि श्यामकृष्ण खड्गीबीच सभापतिमा प्रतिस्पर्धा हुने भएको हो।

सभापतिका लागि थापा, खड्गी र राठौरको उम्मेदवारी परेको निर्वाचन समितिका सदस्यसचिव राजु कटुवालले जानकारी दिए। समितिका अनुसार सबैभन्दा पहिले नेता खड्गीले उम्मेदवारी दर्ता गरेका थिए। उनीपछि बेलुकी साढे ६ बजेतिर थापाले सभापतिका लागि उम्मेदवारी दर्ता गराए।

सभापति थापापछि मनोनयन दर्ता गर्दै नेता राठौरले 'विनाप्रतिस्पर्धाले लोकतन्त्र कमजोर हुने' प्रतिक्रिया दिएका छन्।

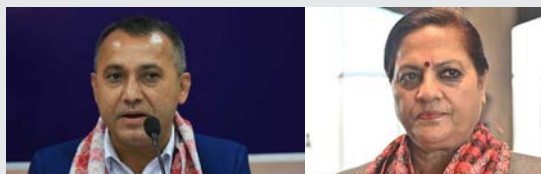
सभापतिको प्रतिस्पर्धामा आएका तीन नेताबीचको सम्बन्ध गज्जबको रहेको छ। गगन थापासँग प्रतिस्पर्धामा आएका खड्गीले सिद्धार्थ वनस्थली विद्यालयमा उनै थापालाई कक्षा ९ र १० मा पढाएको दावी गरेका छन्।

सभापतिको अर्का आकांक्षीका रूपमा किशोरसिंह राठौर पनि गगन पढेकै त्रिचन्द्र क्याम्पस पढेका हुन्। गगनभन्दा अघि नेपाल विद्यार्थी संघको राजनीतिमा होमिएका राठौरले नेविस्घको पूर्वकेन्द्रीय अध्यक्ष हुँदै पार्टीको विभिन्न संरचनामा बसेर काम गरे। ०२७९ मा बाँकेबाट निर्वाचित सांसद समेत रहेका राठौर १४औं महाधिवेशनमा सहमहामन्त्री >>> पृष्ठ २ मा

नेतृत्वका तीन आकांक्षी

विश्वप्रकाश र पुष्पा निर्विरोध

वरिष्ठ र महिला उपसभापति निर्विरोध भएका छन्। पार्टीको नयाँ व्यवस्था गरिएका यी दुवै पदमा एक-एकजनाले मात्रै उम्मेदवारी दिएका हुन्। वरिष्ठ उपसभापतिमा विशेष महाधिवेशनबाट उपसभापति बनेका विश्वप्रकाश शर्माको मात्रै उम्मेदवारी परेको छ।

उनले कांग्रेसको इतिहासमै पहिलो वरिष्ठ उपसभापति बन्ने मौका पाए। त्यस्तै पहिलोपटक विधानमा व्यवस्था गरिएको महिला उपाध्यक्षमा विशेष महाधिवेशनबाट उपसभापति बनेकी पुष्पा भुसालको एकल उम्मेदवारी परेको छ। उनी कांग्रेसको पहिलो 'महिला उपसभापति' बन्न सफल भइन्। पार्टीको विधानमा थपिएका यी दुवै पदमा एकल उम्मेदवारी परेपछि निर्विरोध भए पनि निर्वाचन समितिले आधिकारिक घोषणा भने गरेको छैन।

न्यायालयमा वरीयताको बिजोग

प्रधानन्यायाधीश नियुक्तिदेखि न्यायालयमा वरिष्ठताक्रमलाई पन्छाइएको भनेर प्रश्न उठेको छ। जसलाई बेवास्ता गर्दै फेरि वरीयता मिचेर न्यायपरिषदले सर्वोच्च अदालतमा रिक्त चारजना न्यायाधीशका लागि नाम सिफारिस गरेको छ।

१८ वैशाख २०८३

चौथो वरीयताका न्यायाधीश मनोजकुमार शर्मा प्रधानन्यायाधीशमा सिफारिस

१६ वैशाख २०८३

वरिष्ठ न्यायाधीश सपना प्रधान मल्लद्वारा सार्वजनिक रूपमै असन्तुष्टि व्यक्त

५ जेठ २०८३

संसदीय समितिबाट शर्माको प्रधानन्यायाधीशमा अनुमोदन, सोही दिन निर्णुक्ति र शपथ

२० असोज २०८३

वरीयता मिचेर सर्वोच्च अदालतका लागि ४ न्यायाधीशको नाम सिफारिस

२० असोज २०८३

न्यायाधीश सिफारिसमा सपना प्रधान मल्ल र महेश नेपालको फरक मत

दिवाकर अधिकारी/मध्यान्ह
काठमाडौं, २० असोज

न्यायपरिषद्को बैठकले सर्वोच्च अदालतमा रिक्त चारजना न्यायाधीशका लागि नाम सिफारिस गर्‍यो। जसमा वरीयता मिचिएको भनेर न्यायपरिषद् सदस्य सपना प्रधान मल्ल र महेश नेपालले फरक मत राखे। न्यायपरिषद् सचिवालयका अनुसार उच्च अदालतका न्यायाधीशमध्येबाट न्यायाधीश सिफारिस गरिएको छ। कानून व्यवसायीबाट यसपटक सर्वोच्चमा न्यायाधीश परेनन्। परिषद्ले उच्च अदालत पोखराका मुख्य न्यायाधीश रत्नबहादुर बागचन्दलाई सर्वोच्चको न्यायाधीशमा सिफारिस गरेको छ। मुख्य न्यायाधीशबाट सिफारिसमा परेका उनी मात्रै हुन्।

बागचन्दको सिफारिसमा प्रश्न उठेको छैन। तर त्यसपछि रहेका राजनप्रसाद भट्टराई, लालबहादुर कुँवर, हरिप्रसाद भण्डारी र राजेश्वर तिवारीलाई छाडिएको छ। उनीहरूलाई छोडेर परिषद्ले अरू तीनजना भने वरीयता मिचेर सिफारिस गरेको हो। चन्द्रबहादुर सारु, जनक पाण्डे र गोकर्ण डाँगीलाई सर्वोच्चको न्यायाधीश बनाउन सिफारिस गरिएको छ।

गत वर्ष परिषद्ले निकालेको बुलेटिनअनुसार उच्च अदालतका न्यायाधीशमध्ये थारू पाँच नम्बर वरीयतामा छन् भने पाण्डे १३ र डाँगी १६ नम्बर वरीयताका न्यायाधीश हुन्। यसअघि जिल्लाबाट हिमलाल बेल्लासलाई चार दिनका लागि मात्रै वरीयता मिचेर उच्च अदालतको न्यायाधीश सिफारिस गरिएको थियो। परिषद्ले मुख्य न्यायाधीशहरूलाई पन्छाएर वरीयताको तल रहेका न्यायाधीशहरूलाई सर्वोच्च ल्याउन सिफारिस गरेको हो। >>> पृष्ठ २ मा

वैदेशिक रोजगार विद्योष

आधा दर्जन बढी व्यवसायी कांग्रेसको चुनावी मैदानमा

मध्यान्ह संवाददाता
काठमाडौं, २० असोज

नेपाली कांग्रेसको १५औं महाधिवेशनमा वैदेशिक रोजगार पृष्ठभूमिका आधा दर्जन बढी व्यवसायी कार्यसमितिका विभिन्न पदमा प्रतिस्पर्धा गर्ने तयारीमा छन्।

वर्तमान कार्यसमिति सदस्य अब्दुल सत्तार र तिलक रानाभाट, नेपाल लोकतान्त्रिक वैदेशिक रोजगार व्यवसायी एसोसिएसनका पूर्वअध्यक्ष किरणकिशोर घिमिरे, केही समयअघि व्यवसायबाट अलग भएका घाँफाणा गरेका ऋषि शर्मा, व्यवसायी ऋषिराम कँडेल, अभिनयमान सिंह बस्नेत र राजेश्वरकुमार राय अमात केन्द्रीय सदस्यका आकांक्षी रहेको बताइएको छ।

महाधिवेशनमा हाल एसोसिएसनमा आवद्ध १६ जना तथा विगतमा वैदेशिक रोजगार व्यवसायमा >>> पृष्ठ २ मा

तस्विर : बायाँ माथिबाट क्रमशः सत्तार, रानाभाट, घिमिरे, शर्मा, कँडेल, बस्नेत र राय।

मलेसियाले १० हजार बंगलादेशी कामदार लैजाने

तिलोचन गौतम/मध्यान्ह
मलेसिया, २० असोज

बंगलादेशका श्रम तथा रोजगारमन्त्री आरिफुल हक चौधुरीले मलेसियाले बंगलादेशबाट १० हजार श्रमिक लैजाने बताएका छन्। लामो समयदेखि मलेसियामा रोकिएको श्रमिक

भर्ना प्रक्रिया सुरु गर्न पहिलोपटक १० हजार श्रमिक जान लागेको उनले बताएका छन्। मलेसियाली रोजगारदाताहरू आवश्यकता अनुसार कामदार छनोट गर्न बंगलादेश जान लागेका छन्। उनीहरूले प्रशिक्षित र दक्ष श्रमिक छनोट >>> पृष्ठ २ मा

भलनाथले सुरु गरे छुट्टै अभियान, प्रचण्डले भने- रोकिनुस्

मध्यान्ह संवाददाता काठमाडौं, २० असोज

नेपाली कम्युनिस्ट पार्टीका सम्मानित नेता भलनाथ खनालले छुट्टै ‘समाजवादी जागरण अभियान’ घोषणा गरेको भोलिपल्टै पार्टी संयोजक पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डसँग भेटवार्ता गरेका छन् ।

मानभवनस्थित प्रचण्ड निवासमा भएको भेटवार्ता करिब डेड घण्टा चलेको नेता खनालको सचिवालयले जनाएको छ ।

भेटमा नेता खनालले आफूले घोषणा गरेको अभियानको उद्देश्य र आगामी कार्यक्रमबारे प्रचण्डलाई जानकारी गराएका थिए ।

ख ना ल ले वा म प न् थो शक्तिहरूबीचको वैचारिक बहसलाई अधि बढाउने, छरिएर रहेका कम्युनिस्ट शक्तिहरूलाई वैचारिक आधारमा एकताबद्ध गर्ने र वामपन्थी एकतालाई थप सुदृढ बनाउने उद्देश्यले अभियान सुरु गरेको बताएका छन् ।

तर, छुट्टै अभियान घोषणा गरेको

भोलिपल्ट भएको भेटमा प्रचण्डले भने तत्कालै अभियान अधि नबढाउन आग्रह गरेको जनाइएको छ ।

प्रचण्डले खनालले अधि सारेको अभियानलाई सकारात्मक रूपमा लिएको बताउँदै पार्टीभित्रै रहेर वामपन्थी एकता र वैचारिक बहसलाई अधि बढाउन सकिने धारणा राखेका थिए ।

खनालले भने आफू नेपाली कम्युनिस्ट पार्टीमै प्रतिबद्ध रहेको बताएका छन् । आफू पार्टीबाट बाहिरिएर नयाँ राजनीतिक शक्ति निर्माण गर्न लागेको भन्ने आशयका विभिन्न सूचना बाहिर आएको भन्दै उनले त्यसमा सत्यता नरहेको बताएका छन् । प्रति दुःख व्यक्त गरेका थिए ।

प्रस्तावित व्यवस्थाका कारण भविष्यमा अवकाश

तथा पेन्सन सुविधामा असर पर्न सक्ने आकलन गर्दै कतिपय कर्मचारीले विधेयक कार्यान्वयनमा आउनुअघि नै सेवाबाट बाहिरिने निर्णय गरेको देखिन्छ । असोज १५ गते प्रतिनिधिसभामा दर्ता भएको विधेयकमा एन प्रारम्भ हुँदाका कर्मचारीका लागि ५५ वर्ष उमेर वा ३० वर्ष सेवा अवधिसँग सम्बन्धित अवकाश व्यवस्था प्रस्ताव गरिएको छ । यो प्रस्ताव हाल कार्यान्वयनमा आएको कानुनी व्यवस्था भने होइन ।

विधेयकले बढायो अन्योल

असोज १५ गते सरकारले प्रतिनिधिसभामा दर्ता गरेको संघीय निजामती सेवा विधेयक, २०८३ ले कर्मचारीतन्त्रमा थप हलचल ल्याएको छ । विधेयकमा सामान्यतया ६० वर्षमा अनिवार्य अवकाश हुने व्यवस्था छ । तर कानुन लागू हुँदाका बखत सेवामा रहेका कर्मचारीले ५५ वर्ष उमेर वा ३० वर्ष सेवा अवधि पूरा गरेमा अनिवार्य अवकाश लिनुपर्ने संक्रमणकालीन व्यवस्था प्रस्ताव गरिएको छ । त्यस्तै पेन्सन पाउन कम्तीमा २० वर्ष सेवा गरेको हुनुपर्ने, तर गणना बढीमा ३० वर्षसम्मको मात्र हुने, ५५ वर्षमै अवकाश पाउनेलाई निवृत्तिभरणका लागि बढीमा तीन वर्षसम्म सेवा अवधि थप्ने, विशिष्ट श्रेणीको चौथो तहको पदावधि दुई वर्ष र तेस्रो तहको तीन वर्ष हुने, कर्मचारीले राजनीतिक दलको सदस्यता लिन, राजनीतिक गतिविधिमा सलग्न हुन वा राजनीतिक पदका लागि उम्मेदवार बन्न नपाउने व्यवस्था गरिएको छ ।

पूर्वअर्थमन्त्री रामेश्वर खनाल उच्च तहका कर्मचारीले पछिल्लो समय राजीनामा दिनुको दुई कारण हुन सक्ने बताउँछन् । उनी भन्छन्, ‘एउटा कारण पेन्सन, अर्को कारण आफूले गरेको भ्रष्टाचार लुकाउन हुन सक्छ । सरकारले विधेयकमार्फत ३० वर्षभन्दा बढीको सेवा अवधिको पेन्सन गणनामा नयाँ बन्देज लगाउन सक्ने वा पेन्सन सुविधा घट्न सक्ने आशंकामा कर्मचारीहरूले राजीनामा दिने गरेका हुन सक्छन्,’ उनले भने, ‘तर आफ्नो कार्यअवधिमा गरेको अनियमितताबाट बच्न पनि हुन सक्छ ।’

तर आफूले गरेको भ्रष्टाचारबाट बच्नका लागि हो भने जुनसुकै समयमा पनि सजायको भागिदार हुन सक्ने उनले बताए । ‘अवकाशअघि नै राजीनामा दिएर भ्रष्टाचारबाट उम्किन पाइन्छ भन्ने सोच हो भने त्यो भ्रम हो,’ उनले भने ।

सभापतिमा...

भएका थिए । राठौरले कांग्रेसभित्रको विभाजन अन्त्य गर्दै पार्टीलाई एकताबद्ध बनाउन आफूले भूमिका खेल्न सक्ने दावी गरेका छन् । उनी शेरबहादुर देउवा समूहबाट सहमहामन्त्री हुँदा गगन थापा डा.शेखर कोइरालाको टिमबाट उत्कृष्ट मतका साथ महामन्त्रीमा विजयी भएका थिए । महामन्त्री कार्यकालको उत्तरार्धमा विशेष महाधिवेशनको नेतृत्व गर्दै थापा गत पुसमा सभापति बने । उनी सभापति बनेपछि राठौर विशेष महाधिवेशनको वैधानिकतामाथि प्रश्न उठाउँदै अदालतसम्म पुगेका थिए । तर गत फागुनको प्रतिनिधिसभा सदस्य निर्वाचनमा गगन थापाबाटै टिकट लिएर चुनाव लडेयता थापालाई सभापति स्वीकार गरेर देउवा समूहबाटै अलग भएका थिए । राजनीति सुरुवातका हिसावले गगन थापा राठौरभन्दा जुनियर भए पनि अहिले थापा पार्टीको करिब निर्विकल्प नेताका रूपमा उदाएका छन् ।

थापामा बढ्दो नेतृत्व क्षमता, समयानुकूल बर्दालंदो राजनीतिक अवस्था, परिवेशसँगै थापा पार्टीको मूल नेतृत्वमा आएका हुन् । आगामी चारवर्षे कार्यकालका लागि पनि थापाको पक्षमा पल्लामारी देखिन्छ । यद्यपि उनलाई सर्वसम्मत हुनबाट रोक्दै नेता राठौरले पनि आफूलाई बलियो दावेदारका रूपमा प्रस्तुत गरेका छन् । सर्वसम्मत सभापति बन्ने गगनको चाहनाअनुसार लामो समय अन्तरिक छलफल भए पनि थापालसँग प्रतिस्पर्धा गर्न राठौर र श्यामकृष्ण अधि बढेका हुन् । कांग्रेसका हाई प्रोफाइल नेता थापासँग सभापतिमा भिड्न लागेपछि श्यामकृष्ण चर्चामा छन् । तारेकेश्वर नगरपालिका २ का सभाेयी बासिन्दा खड्गी कांग्रेसको महाधिवेशन प्रतिनिधि मात्र हुन् । उनी काठमाडौं ६ वाट महाधिवेशन प्रतिनिधि चयन भएका थिए ।

विशेष महाधिवेशनबाट पार्टीको नेतृत्वमा पुगेका थापाले नियमित महाधिवेशनबाट पनि सभापतिमा निरन्तरता दिन चाहेका छन् । विशेष महाधिवेशनबाट निर्विरोध सभापति भएका थापा त्यसअघि महामन्त्री थिए । १३औं महाधिवेशनमा महामन्त्रीमा पराजित

अघिल्लो दिन अभियान घोषणा गर्दा खनालले नेपाली कम्युनिस्ट आन्दोलनलाई नयाँ वैचारिक बहस आवश्यक रहेको बताएका थिए । छरिएर रहेका कम्युनिस्ट शक्तिहरूलाई एक ठाउँमा ल्याउने र समाजवादी दिशामा अधि बढ्ने उद्देश्यसहित अभियान सुरु गरिएको उनको भनाइ थियो ।

त्यसको भोलिपल्टै प्रचण्डसँग भएको भेटले भने खनालको अभियानलाई लिएर नेकपाभित्रै छलफल सुरु भएको देखिएको छ ।

भेटमा पछिल्लो राजनीतिक घटनाक्रम, समसामयिक राजनीतिक विषय तथा सरकारका कामकारवाहीबारे पनि छलफल भएको थियो ।

खनाल लामो समयदेखि नेपालको कम्युनिस्ट आन्दोलनमा सक्रिय नेता हुन् । पछिल्लो समय कम्युनिस्ट आन्दोलनको वैचारिक दिशा, पार्टी सञ्चालनको शैली र वामपन्थी शक्तिबीचको एकताको विषयमा उनले बहस अधि बढाउँदै आएका छन् ।

उनी केन्द्रीय सदस्य मनोनीत भएका थिए । विचार्णी राजनीतिबाट कांग्रेसको मूल राजनीतिमा आएका थापा लामो समयदेखि पार्टीभित्र पुस्तान्तरण, संगठन सुधार र आन्तरिक लोकतन्त्रका विषय उठाउँदै आएका छन् । कांग्रेसको १५औं महाधिवेशनको बन्दसत्रले २५ पदाधिकारीसहित २९७ सदस्यीय केन्द्रीय कार्यसमिति बनाउने गरी विधान पारित गरेको छ ।

पदाधिकारीमा ‘हेभीवेट’ प्रतिस्पर्धा

१५औं महाधिवेशनमा उम्मेदवारी मनोनयन उत्साहपूर्ण देखियो । पार्टीको पदाधिकारीदेखि केन्द्रीय सदस्य सम्मको संख्या जम्नो छ । मंगलवार साँफसम्म आमआकांक्षीहरूले उम्मेदवारी दर्ता गराउँदै गर्दा महाधिवेशनस्थलमा रौतकाटा देखिएको हो । कांग्रेसले यसपटक विधानमै ३५ वर्षसुनिका युवाहरूको सहभागितालाई सुनिश्चित गरेपछि उनीहरूदेखि बसो पार्टीको केन्द्रीय तहमा बसेर काम गरेकाहरूको सक्रियता देखिएको छ । सभातिमा प्रतिस्पर्धा कमजोर देखिन्छ । तर पदाधिकारीमा भने हेभीवेट नेताबीच कडा प्रतिस्पर्धा हुने भएको छ । सभापतिमा तीनजना, वरिष्ठ उपसभापति र महिला उपसभापतिमा एक-एकजना, खुला उपसभापतिमा नौजना, समावेशी उपसभापतिमा पाँच, खुला महामन्त्रीमा आठजना र महिला महामन्त्रीमा तीनजनाको उम्मेदवारी परेको छ । त्यस्तै, सहमहामन्त्रीमा ३८ जनाले उम्मेदवारी दिएका छन् ।

सभापतिमा तीनजनाको उम्मेदवारी परे पनि प्रतिस्पर्धा खासै रोचक छैन । तर उपसभापतिको प्रतिस्पर्धामा डा.चन्द्र भण्डारी, देवराज चालिसे, सुरेन्द्रराज पाण्डे, मधु आचार्य, डा.मीनेन्द्र रिजाल, दीपक गिरी, धनराज गुरुङ, गोविन्द भट्टराई र डा.चन्द्रमोहन यादव छन् । यीमध्ये दुईजना निर्वाचित हुने विधानमा व्यवस्था छ । चन्द्र भण्डारी गत १४औं महाधिवेशनमा उपसभापतिमा पराजित नेता हुनु भने धनराज १४औं महाधिवेशनबाट निर्वाचित उपसभापति हुन् । त्यस्तै, डा. मीनेन्द्र रिजाल गत महाधिवेशनमा महामन्त्रीका उम्मेदवार थिए । देवराज चालिसे हाल पार्टी प्रवक्ताको भूमिकामा छन् भने सुरेन्द्रराज पाण्डे गण्डकी प्रदेशका मुख्यमन्त्री हुन् । दीपक गिरी, डा. चन्द्रमोहन यादव र मधु आचार्य पटक-पटक केन्द्रीय समितिमा रहेर काम गर्दै आएका नेता हुन् । समावेशी उपसभापति एकजनाका लागि जीवन परियार, विनोद चौधरी, फर्मुल्लाह मन्सुर, सीता गुरुङ र रञ्जित कर्ण प्रतिस्पर्धामा छन् । जीवन परियार र फर्मुल्लाह मन्सुर १४औं महाधिवेशनबाट निर्वाचित सहमहामन्त्री हुन भने व्यवसायी विनोद चौधरी, सीता गुरुङ र रञ्जित कर्ण विगतदेखि केन्द्रीय सदस्य थिए । गुरुङ पूर्वमन्त्री र कर्ण बहालवाला राष्ट्रिय सभा सदस्य हुन् ।

दुई खुला महामन्त्रीका लागि आठजनाले मनोनयन दर्ता गराएका छन् । विशेष महाधिवेशनबाट महामन्त्री बनेका प्रदीप पौडेल, गुरुराज घिमिरेसहित विशेष महाधिवेशनबाटै सहमहामन्त्री बनेका उदयशमशेर राणा उम्मेदवार छन् । त्यस्तै, लुम्बिनी प्रदेशका निर्बामा सभापति अमरसिंह पुन, पूर्वकेन्द्रीय सदस्य एवं नैसर्गिकका पूर्वअध्यक्ष नैनसिंह महर, मेडिकल व्यवसायी पूर्वकेन्द्रीय सदस्य तथा पूर्वसांसद डा. सुनील शर्मा, लेखक शंकर तिवारी र डा.सन्तोष उपाध्यायले उम्मेदवारी दिएका छन् । महामन्त्रीमा सबैभन्दा बढी रोकक प्रतिस्पर्धा हुने देखिएको छ । प्रदीप, गुरु, उदय, नैनसिंह र सुनीलबीचको प्रतिस्पर्धा निकै रोचक हुने नेताहरूले बताएका छन् । यी नेता कार्यकर्ताबीच लोकप्रिय छन् । उदयशमशेर राणा पार्टीको केन्द्रीय समितिमा लामो समयदेखि छन् । उनी अर्थराज्यमन्त्रीसमेत भएका नेता हुन् । निवर्तमान महामन्त्री प्रदीप पौडेल स्वास्थ्यमन्त्री भएर काम गरिसकेका नेता हुन् भने सुनील शर्मा सफल व्यवसायी हुन् । उनीसँग मतदातालाई सहजै तान्न सक्ने क्षमता रहेको कांग्रेसको केन्द्रीय नेताहरू बताउँछन् ।

एकजना महिला महामन्त्रीका लागि तीनजनाको भिडन्त हुने भएको छ । पूर्वसहमहामन्त्री डा. डिला संग्रौला, डिना उपाध्याय र रीता खनालले उम्मेदवारी दिएका हुन् । खनाल, नेतृत्वमा गगन आएपछि नेपाली कांग्रेस विपीबाट कांग्रेसमा प्रवेश गरेकी हुन् । डा. डिला संग्रौला लामो समयदेखि केन्द्रीय समितिमा बसेर काम गर्दै विशेष महाधिवेशनबाट सहमहामन्त्री बनेकी नेतृ हुन् भने डिना उपाध्याय १४औं महाधिवेशनमा शेरबहादुर देउवा टिमबाट निर्वाचित सहमहामन्त्री हुन् । विशेष महाधिवेशनलाई बहिष्कार गर्दै देउवा समूहमै रहेर अदालतसम्म पुगेकी उनी महाधिवेशनको पूर्वसन्ध्यामा समायोजनमा आएर केन्द्रीय सदस्य भएकी

मध्यान्ह
ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

www.madhyanhadaily.com

एमालेमा असन्तुष्टिलाई ‘कटअफ’

काठमाडौं/मस- नेकपा एमालेले असोज ५ देखि ८ गतेसम्म बसेको केन्द्रीय कमिटी बैठकलाई पार्टीभित्र अनुशासन पुनर्स्थापनाको ‘कटअफ बैठक’ मानेको छ । बैठकका निर्णय समेटेर अध्यक्ष केपी शर्मा ओलीले जारी गरेको अन्तरपार्टी निर्देशन (अपानी-३) ले अब पार्टीको नीति, निर्णय र नेतृत्वविरूद्ध सार्वजनिक आलोचना गर्ने नेता-कार्यकर्तामाथि कारवाहीको बाटो खोलेको छ ।

अपानीमा विगतका गतिविधिलाई तत्काल कारवाहीको आधार नबनाउने, तर केन्द्रीय कमिटीको पछिल्लो बैठकपछि हुने गतिविधिलाई नयाँ मापदण्डका रूपमा लिने भएको छ । ‘आजसम्म जो-जसले जे-जे बोल्नुभयो वा जेसुकै गर्नुभयो, आजसम्मको छाडिदिने । केन्द्रीय कमिटीको चालू बैठकलाई कटअफ बैठक मान्ने,’ अपानीमा भनिएको छ ।

अब पार्टी नीति, निर्णय र नेतृत्वविरूद्ध सार्वजनिक आलोचना, विरोध, निन्दा वा अपमान गर्ने, गुटबन्दी गर्ने अथवा अराजक र अनुशासनहीन गतिविधि गर्नेहरूलाई स्प्टीकरण सोधेर कारवाही गरिनेछ । त्यस्तो कारवाहीको अधिकार संगठन विभागलाई दिने निर्णय गरिएको छ । केन्द्रीय अनुशासन आयोगलाई पनि सक्रिय बनाउने र आवश्यक परे केन्द्रीय कमिटीले बाधा-अड्काउ फूकाएर सहयोग गर्ने उल्लेख छ ।

यो निर्देशन चुनावी पराजयपछि पार्टीभित्र उठेको नेतृत्व पुनर्गठनको बहससँग पनि जोडिएको छ । निर्वाचन परिणामको नैतिक जिम्मेवारी अध्यक्ष ओलीले स्वीकार गरे पनि त्यसलाई नेतृत्व छाड्ने आधारका

नेता हुन् । डिला र डिनाको प्रतिस्पर्धा रोचक हुने आकलन छ ।

१५ जना सहमहामन्त्रीका लागी ३८ जनाले उम्मेदवारी दिएका छन् । जसमा खसआर्यतर्फ एक पदका लागि जगदीशनर सिंह केसी, मनोजमण आचार्य र शुभराम वस्नेतको उम्मेदवारी परेको छ । आदिवासी जनजातितर्फ बहादुरसिंह लामा र तारामान गुरुङबीच प्रतिस्पर्धा हुने भएको छ । मधेसीतर्फ महेन्द्र यादव, अजय चौरसिया, नागिना यादव, किरण यादव, अमिषेकटाप साह, रामपल्टन साह, मनीषकुमार मिश्र र मुक्तकुमारी यादवले उम्मेदवारी दिएका छन् ।

दलित सहमहामन्त्रीको एक पदका लागि नरेन्द्र पासवान, प्रकाश रसाइनी, लक्ष्मी परियार र मानबहादुर नेपाली चुनावी मैदानमा छन् । थारू सहमहामन्त्रीमा तेजुलाल चौधरी, योगेन्द्र चौधरी र सुरेन्द्रप्रसाद चौधरीले उम्मेदवारी दिएका छन् । अल्पसंख्यक तथा अपगाता समूहबाट नगेन्द्र कुमाल, योगेश गौचन र अंगेलु शेपाले उम्मेदवारी दिएका छन् ।

मुस्लिमतर्फको एक सहमहामन्त्री पदका लागि फिदौस आलम, अब्दुल सतार र अहतर कमल मुसालमानवीच प्रतिस्पर्धा हुने भएको छ । सहमहामन्त्री खुलातर्फ अमृत अर्याल, रामहरि खतवडा, अजयबाबु शिवाकोटी, दिनेश कोइराला, विमलराज क्षेत्री, देवेन्द्रराज केडेल र िदलीराम सुवेदीले उम्मेदवारी दिएका छन् । पिछडिएको क्षेत्रतर्फ पनि एक पदका लागि सातजनाको उम्मेदवारी परेको छ । कर्णबहादुर बुढा, जनकराज गिरी, मीन भाम, नारायणप्रसाद भट्टराई, राजन कुँवर, जीवनबहादुर विष्ट र रामबहादुर विष्टले उम्मेदवारी दिएका छन् । महिला सहमहामन्त्रीको एक पदका लागि नानु वस्तोला र प्रतिमा गौतमबीच प्रतिस्पर्धा हुने भएको छ ।

पदाधिकारीमा परेका उम्मेदवारी

सभापति

गणकुमार थापा

रिजोदरसिंह राठौर

श्यामकृष्ण खड्गी

वरिष्ठ उपसभापति

विश्वप्रकाश शर्मा

उपसभापति महिला

धनराज गुरुङ

मधु आचार्य

डा. मीनेन्द्र रिजाल

दीपक गिरी

जीवन गुरुङ

गोविन्द भट्टराई

डा. चन्द्रमोहन यादव

समावेशी उपसभापति

जीवन परियार

विनोद चौधरी

फर्मुल्लाह मनसुर

सीता गुरुङ

रञ्जित कर्ण

खुला महामन्त्री

प्रदीप पौडेल

गुरुराज घिमिरे

रूपमा अपानीले व्याख्या गरेको छैन ।

‘जिम्मेवारी स्वीकार गर्नु र मैदान छोडेर भाग्न एउटै कुरा होइन,’ ओलीले भनेका छन् । निर्वाचन पराजयलाई एक व्यक्तिको कमजोरीभन्दा बहुकारणीय घटनाका रूपमा व्याख्या गर्दै अपानीले संगठन जनतासम्म पुग्न नसक्नु, युवासँगको सम्बन्ध कमजोर हुनु, पार्टी संरचना भारी हुनु, उम्मेदवार छनोट, स्थानीय नेतृत्वसँगको दूरी र पार्टीको विचार नयाँ पुस्तासम्म पु्याउन नसक्नुसहित १० कारण औल्याएको छ ।

पछिल्लो अपानीले एमालेमा दुई सन्देश एकैपटक दिएको छ- चुनावी पराजयको समीक्षा र संगठन सुधार अधि बढाउने । तर त्यस क्रममा नेतृत्वविरूद्ध सार्वजनिक असन्तुष्टि वा गुटबन्दीलाई भने अब अनुशासनको दायरामा ल्याउने । यससँगै पार्टीले संगठन सुधार र आगामी निर्वाचनको तयारीलाई अधि बढाउने कार्यभार तोकेको छ । तर नेतृत्वको सार्वजनिक आलोचना र गुटबन्दीलाई भने अब अनुशासनको विषय बनाउने सन्देश दिएको छ ।

उदयशमशेर राणा
अमरसिंह पुन
नैनसिंह महर
शंकर तिवारी
डा. सुनील शर्मा
डा. सन्तोष उपाध्याय
महामन्त्री महिला
डा. डिला संग्रौला
डिना उपाध्याय
रीता खनाल

न्यायालयमा...

वरीयता मिचिएको भनेर न्यायपरिषदका दुईजना सदस्यले फरक मत राखेका हुन् ।

वरिष्ठ न्यायाधीश तथा न्यायपरिषद् सदस्य मल्लले सिफारिस गर्दा संविधान, कानुन र न्यायका मूल्यमान्यता, पारदर्शी तथा वस्तुपरक आधार, वरिष्ठता र समावेशितालाई पर्याप्त ध्यान नदिएको भनेर फरक मत राखेका हुन् ।

नेपालले लिखित विर्मति राखेका छन् । उनले आफूले पहिलो र दोस्रो नाममा नभई तेस्रो र चौथो नाममा मात्रै प्रश्न उठाएको बताएका छन् ।

न्यायलयमा वरीयता मिचिएको यो पहिलोपटक भने होइन । प्रधानन्यायाधीश नियुक्तिदेखि न्यायालयमा वरिष्ठताक्रमलाई पन्छाइएको भनेर प्रश्न उठेको छ । जसलाई बेवास्ता गर्दै फेरि वरीयता मिचेर न्यायपरिषदले सर्वोच्च अदालतमा रिक्त चारजना न्यायाधीशका लागि नाम सिफारिस गरेको छ ।

२४ वैशाख २०८३ मा संवैधानिक परिषद्ले सर्वोच्च अदालतका चौथो वरीयताका न्यायाधीश मनोजकुमार शर्मालाई प्रधानन्यायाधीशमा सिफारिस गरेको थियो । उनीभन्दा वरिष्ठ सपना प्रधान मल्ल, कुमार रेग्मी र हरिप्रसाद फ्याललाई पन्छाएर शर्मालाई अधि सारिएको थियो । यो सर्वोच्चको न्यायिक इतिहासमा वरिष्ठतम न्यायाधीशलाई छाडेर प्रधानन्यायाधीश सिफारिस गरिएको पहिलो घटना भएको भन्दै प्रश्न उठ्यो ।

त्यतिबेला पनि निर्णयमा असहमति आएको थियो । प्रधानमन्त्री बालेन शाह नेतृत्वको संवैधानिक परिषदमा राष्ट्रिय सभा अध्यक्ष नारायणप्रसाद दाहाल र प्रमुख प्रतिपक्षी दलका नेता भीष्मराज आइडेम्बेले लिखित असहमति राखेका थिए । उनीहरूले वरिष्ठताको स्थापित अभ्यास पन्छाएर शर्मा सिफारिस गरिएकोमा प्रश्न उठाएका थिए । प्रधानन्यायाधीश नियुक्ति भने कानुनले अनिवार्य रूपमा वरिष्ठतम न्यायाधीश नै हुनुपर्ने भनेर लेखेको विषय होइन । संविधानले सर्वोच्च अदालतको न्यायाधीशका रूपमा कम्तीमा तीन वर्ष काम गरेको व्यक्तिलाई प्रधानन्यायाधीशका लागि योग्य मानेको छ । तर दशकोदेखि वरिष्ठतम न्यायाधीशलाई प्रधानन्यायाधीश बनाउने अभ्यास भने स्थापित थियो । को वरिष्ठ छ, को कनिष्ठ छ भन्ने कुरा न्यायाधीशको अन्तर्गत परिचय नभएर नियुक्ति र नेतृत्व चयनको आधार पनि हो । तर यस्तो अभ्यास र आधार तोडिएपछि विवाद भएको हो । यो विषयमा २६ वैशाख २०८३ मा वरिष्ठ न्यायाधीश सपना प्रधान मल्लले सार्वजनिक रूपमै असन्तुष्टि व्यक्त गरेकी

२१ असोज २०८३ बुधबार
7 October 2026 Wednesday

‘कटअफ’

तोकियो विद्या भण्डारीको जिम्मेवारी

अपानीमार्फत एमालेले पूर्वराष्ट्रपति विद्यादेवी भण्डारीको पार्टीभित्रको औपचारिक भूमिका पनि स्पष्ट गरेको छ । केन्द्रीय कमिटीबाट वरिष्ठ नेता चयन भएकी भण्डारी अध्यक्षपछिको दोस्रो वरीयतामा रहनेछिन् ।

उनले केन्द्रीय कमिटी, पोलिटब्युरो, स्थायी कमिटी र सचिवालयका बैठकमा सहभागी हुन पाउनेछिन् । अध्यक्षलाई सहयोग गर्ने, पार्टीलाई सहो र समयोचित निर्णय गर्न योगदान गर्ने तथा पार्टीको सिद्धान्त, कार्यक्रम, नीति र प्रतिष्ठाको पक्षपोषण गर्ने जिम्मेवारी पनि उनलाई दिइएको छ ।

भण्डारीको भूमिकासम्बन्धी निर्णय आगामी विधान महाधिवेशनबाट अनुमोदनका लागि प्रस्तुत गरिने एमालेले जनाएको छ । अपानीमा उनको जिम्मेवारी पार्टी विधानको धारा १०५ को बाधा-अड्काउ फूकाउने व्यवस्था र धारा १३९(क) प्रयोग गरेर तय गरिएको उल्लेख छ ।

थिइन् । तथापि, शर्माको संसदीय सुनुवाइ अधि बढ्यो । ५ जेठ २०८३ मा संसदीय समितिबाट शर्माको प्रधानन्यायाधीशमा अनुमोदन भयो । सोही दिन राष्ट्रपतिबाट नियुक्ति र शपथ खुवाइयो ।

त्यसको केही महिनापछि फेरि सर्वोच्चका न्यायाधीश सिफारिसमा वरिष्ठताक्रमको प्रश्न उठेको छ । वरिष्ठताक्रम मिचेर प्रधानन्यायाधीश बनेको आरोप खेप्दै आएका मनोजकुमार शर्मा नै अध्यक्ष रहेको न्यायपरिषद्ले वरीयता मिचेर प्रान्य चार न्यायाधीशको नाम सिफारिस गरेको हो ।

प्रधानन्यायाधीश अध्यक्षताको न्यायपरिषद्मा कानुनमन्त्री सोबिता गौतम, वरिष्ठतम न्यायाधीश सपना प्रधान मल्ल तथा महेश नेपाल र दामोदर खड्का सदस्य छन् ।

आधा...

जोडिएर छाडेका गरी ४० जना हाराहारीमा महाधिवेशन प्रतिनिधि रहेको एसोसिएसन सम्बद्ध स्रोतले बताएको छ । सतार गोरखा, रानाभाट कास्की, घिमिरे दाङ, शर्मा सुर्खेत, कँडेले बागलुङ र बस्नेत उदयपुरबाट महाधिवेशनमा भाग लिन प्रतिनिधि छानिएका हुन् । राय कांग्रेसको केन्द्रीय महाधिवेशन प्रतिनिधि हुन् । उनी अपाङ्गता समूहबाट केन्द्रीय सदस्य पदको उम्मेदवार बनेका हुन् ।

पुराना व्यवसायी तथा यसअघि केन्द्रीय सदस्य सतारले सहमहामन्त्रीमा उम्मेदवारी दिएका छन् । उनले मुस्लिम क्लस्टर तर्फबाट सहमहामन्त्रीमा उम्मेदवारीको घोषणा गरेका हुन् ।

यसैबीच, लोकतान्त्रिक एसोसिएसनबाट ३ जना महाधिवेशन प्रतिनिधि छनोट भएका छन् । कार्यवाहक अध्यक्ष सुवर्ण लामा, महासचिव न्यामराज पाण्डे र हिरादेवी बुढाथोकी महाधिवेशन प्रतिनिधि छनोट भएका छन् ।

यसअघि ५ वा ७ जना प्रतिनिधि पाउने चर्चा भए पनि अन्तिममा ३ जना मात्रै पठाउन पार्टीको पत्र प्राप्त भएपछि सर्वसम्मतिले ३ जना महाधिवेशन प्रतिनिधि छनोट गरिएको एसोसिएसनले जनाएको छ ।

मलेसियाले ...

गर्ने बताएका छन् । मलेसियामा बंगलादेशका श्रमिक नेपाली श्रमिकका प्रतिस्पर्धी मानिन्छन् । बंगलादेशका प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीहरूले म्यानमारका मुस्लिम शरणार्थीलाई शरण दिएको मुस्लिम भाइचारा सम्बन्धलाई श्रम सम्बन्धमा जोडेर आफ्नो देशका श्रमिकको संख्या बढाउन निरन्तर लडिइ गरिरहेका छन् ।

मन्त्री चौधरीले मलेसियामा श्रमिक श्रमिकको माग बढ्दै जाँदा बंगलादेश ओभरसिज इम्प्लोइमेन्ट एन्ड सर्भिसेस लिमिटेड र अन्य म्यानपावर एजेन्सीमार्फत कामदार पठाइने बताएका छन् ।

भर्नामा अनियमितता र सिन्डिकेट पहिलेका आरोपहरूको पुनरावृत्ति रोक्न सरकारले सावधानी अपनाएको बताए । उनले श्रमिक भर्नामा सिन्डिकेट र उनीहरूको उनीडनसम्बन्धी पहिलेका समस्याबाट बच्न खोजिरहेको बताए ।

सम्पादकीय दण्डहीनता नहोस्

सरकारले जेनजी आन्दोलनका सहभागी भएकै कारण मुद्दा खेपिरहेका युवाहरूविरुद्धको मुद्दा फिर्ता लिने प्रक्रिया अघि बढाएको छ । जेनजी आन्दोलन राजनीतिक असन्तुष्टि र परिवर्तनको आवाज थियो । त्यसमा सहभागी भएकै कारण कसैलाई अपराधीको व्यवहार गरिनु हुँदैन । शान्तिपूर्ण प्रदर्शन, नाराबाजी वा राजनीतिक विरोधलाई फौजदारी कसुरसँग जोडेर मुद्दा चलाउनु लोकतान्त्रिक काम होइन । त्यसैले आन्दोलनका क्रममा पक्राउ परेका र मुद्दा खेपिरहेका निर्दोषलाई न्याय दिनुपर्ने विषयमा द्विविधा हुनु हुँदैन । तर यसको अर्को पाटो पनि उत्तिकै गम्भीर छ । आन्दोलनका नाममा भएको हिंसा, आगजनी, तोडफोड, लुटपाट र सुरक्षा निकायमाथिको आक्रमणलाई राजनीतिक गतिविधि भनेर सामान्यीकरण गर्न सकिँदैन । सरकारद्वारा गठित पूर्वन्यायाधीश गौरीबहादुर कार्की आयोग र राष्ट्रिय मानवअधिकार आयोगका प्रतिवेदनले समेत आन्दोलनमा अपराधिक घुसपैठ र विध्वंसका घटना भएको औल्याएका छन् । त्यसैले राजनीतिक विरोध र अपराधिक गतिविधिबीच स्पष्ट सीमा कोर्न आवश्यक छ ।

सरकारले पूर्वन्यायाधीश बाबुराम रेग्मीको अध्यक्षतामा गठित समितिको प्रतिवेदनका आधारमा मुद्दा फिर्ताको प्रक्रिया अघि बढाउन लागेको छ । ३३ जिल्लामा एक हजार ८८७ जनविरुद्ध दर्ता भएका ४४५ मुद्दामध्ये कुन मुद्दा राजनीतिक विरोधसँग सम्बन्धित हो र कुन गम्भीर अपराधसँग सम्बन्धित हो भन्ने छुट्याउनु आवश्यक थियो । समितिले पनि यही आधारमा मुद्दाको प्रकृति हेरेर सुफाव दिएको छ । सुरक्षाकर्मीमाथि सांघातिक आक्रमण, प्रहरी चौकीमाथि हमला, हतियार लुटपाट, सर्वोच्च अदालत, संसद् र सिंहदरबारमा आगजनी तथा तोडफोडजस्ता गम्भीर घटनामा संलग्नलाई उन्मुक्ति दिनु हुँदैन । निजी सम्पत्तिमा क्षति पुर्‍याएका घटनामा पनि पीडितको अधिकार र क्षतिपूर्तिलाई केन्द्रमा राखेर निर्णय हुनुपर्छ ।

आन्दोलनमा सहभागी भएकै कारण मुद्दा खेपिरहेका तर कुनै अपराधिक गतिविधिमा संलग्न नभएका व्यक्तिलाई लामो समय कानुनी भ्रमेलामा राख्नु अन्याय हो । राज्यले उनीहरूलाई राहत दिनुपर्छ । मुद्दा फिर्ता राजनीतिक सम्झौताको विषय भए पनि न्यायिक प्रक्रियालाई बेवास्ता गर्न मिल्दैन । अदालतको अनुमति आवश्यक पर्ने भएकाले प्रक्रिया पारदर्शी र प्रमाणमा आधारित हुनुपर्छ । लोकतन्त्रमा विरोधको अधिकार सुरक्षित हुनुपर्छ । सँगै, विरोधको आवरणमा अपराध गर्ने छुट कसैलाई हुनु हुँदैन । निर्दोषलाई दण्ड र दोषीलाई उन्मुक्ति दुवै न्यायका लागि घातक छन् । राजनीतिक विचारकै कारण कोही दण्डित हुनु हुँदैन तर अपराधमा संलग्न कसैलाई पनि उन्मुक्ति दिइनुहुँदैन । दण्डहीनता सदैव अस्वीकार्य छ ।

नयाँदिल्लीमा सम्पन्न १८औँ ब्रिक्स शिखर सम्मेलनले बदलिँदो विश्व राजनीतिका धेरै संकेत छाडेको छ । भारत, चीन, रुससहितका उदीयमान शक्ति राष्ट्रहरू आर्थिक सहकार्य, व्यापार, ऊर्जा, प्रविधि, जलवायु परिवर्तन र विश्व शासन प्रणालीमा सुधारबारे छलफल गरिरहेका बेला नेपालको उपस्थिति भने त्यो मञ्चमा देखिएन । त्यसैले स्वाभाविक प्रश्न उठ्छ-नेपाल कहाँ छ ?

नेपाल ब्रिक्सको सदस्य होइन । साभेदार मुलुकलाई पनि सदस्यहरूको सहमतिमा शिखर सम्मेलनमा सहभागी गराउने व्यवस्था छ । नेपाल त्यो साभेदार सूचीमा समेत छैन । यसको अर्थ भारतले जानाजान नेपाललाई बाहिर राख्यो वा कुनै महाशक्तिको दबाबमा रोख्यो भन्ने निष्कर्ष निकाल्नु तथ्यपरक हुँदैन । तर अर्को प्रश्नवाट पनि भाग्न मिल्दैन-नेपालले आफ्नो रणनीतिक महत्त्वलाई अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा पर्‍याप्त रूपमा स्थापित गर्न किन सकेन ? यही प्रश्न अहिले काठमाडौंले आफैँलाई सोच्नुपर्ने बेला हो ।

निम्तोभन्दा ठुलो कुरा

कुनै सम्मेलनमा निमन्त्रणा नपाउनु मात्र कुनै देशको अन्तर िष्ट्रिय हैसियतको अन्तिम मापन होइन । कूटनीतिक क्षमलता निम्तो आएको दिवाबाट सुरु हुँदैन । त्यसका लागि वसौँअघि नै सम्बन्ध, संवाद, मुद्दा र राष्ट्रिय प्राथमिकताको आधार तयार गर्नुपर्छ ।

नेपालसँग विश्वसामु प्रस्तुत गर्ने विषयको कमी छैन । हिमालय, जलवायु परिवर्तन, जलस्रोत, ऊर्जा, विपद् व्यवस्थापन, पर्यटन, श्रम आप्रवासन र दक्षिण एसियाको भूराजनीतिक संवेदनशीलता नेपालका महत्त्वपूर्ण कूटनीतिक मुद्दा बन्न सक्छन् । समस्या मुद्दामा होइन, ती मुद्दालाई राष्ट्रिय रणनीतिमा बदल्ने क्षमतामा छ । हामी अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा अवसर नपाउँदा वाध्य शक्तिलाई दोष दिन्छौं । तर कूटनीतिक संसारको कठोर सत्य हो-अरूले दिएको स्थानभन्दा महत्त्वपूर्ण आफूले निर्माण गरेको स्थान हुन्छ । ब्रिक्सको विस्तारसँगै विश्वको ठुलो जनसंख्या र अर्थतन्त्र यसमा जोडिएको छ । विकासशील मुलुकको आवाज बलियो बनाउने र 'ग्लोबल साउथ'लाई विश्व निर्णय प्रक्रियामा प्रभावशाली बनाउने बहसमा यसको भूमिका बढ्दो छ । नेपाल पनि विकासशील विश्वको हिस्सा हो । हामी जलवायु संकटको अग्रपंक्तिमा छौं, श्रम निर्यात गछौं, विपद्को जोखिम बोक्छौं र विकास वित्तको आवश्यकता छ ।

त्यसैले प्रश्न ब्रिक्सको सदस्य बन्ने मात्र होइन । 'ग्लोबल साउथ'को बहसमा नेपालले आफ्नो आवाज कति बलियो बनाउन सक्छ भन्ने हो । नेपालको पछिल्लो राजनीतिक परिवर्तन पनि अन्तर्राष्ट्रिय चासोको विषय हो । भ्रष्टाचार, वण्डहीनता, बेरोजगारी, अवसरहीनता र पुरानो राजनीतिक संस्कारप्रतिको आक्रोश बोकेको युवा पुस्ताको आन्दोलनले नयाँ नेतृत्व जन्माएको हो । जेन-जी

दिल्लीको खाली कुर्सी

पुस्ताको त्याग र संघर्षबाट स्थापित नयाँ सरकारसँग जनताको अपेक्षा असाधारण छ ।

तर अन्तर्राष्ट्रिय शक्ति भावनावाट होइन, आफ्नो राष्ट्रिय हितवाट चल्छन् । भारत, चीन, अमेरिका वा अन्य शक्तिका लागि प्रश्न केवल 'को सत्तामा आयो ?' भन्ने होइन । उनीहरू जान्छ चारन्छन्-यस सरकारको विदेश नीति के हो ? रणनीतिक प्राथमिकता के हो ? छिमेकीसंगको सम्बन्ध कस्तो हुन्छ ? विश्व शक्तिसंगको सम्बन्ध कुन आधारमा अधि बढ्छ ? त्यसैले सरकारले स्पष्ट राष्ट्रिय परराष्ट्र नीति सार्वजनिक गर्नुपर्छ । सरकार फेरिँदा राष्ट्रिय हित फेरिनु हुँदैन । छिमेकीसँग सम्बन्धमा निरन्तरता, विश्व शक्तिसँग संवादमा सन्तुलन र आर्थिक कूटनीतिमा परिणाम नयाँ विदेश नीतिको आधार वन्नुपर्छ ।

कसैको पक्ष होइन, नेपालको पक्ष

दिल्ली सम्मेलनको अर्को महत्त्वपूर्ण पक्ष भारत र चीनबीच बढ्दो संवाद हो । विगतको तनावपूर्ण दुई मुलुक सम्बन्ध सुधारका सम्भावना खोजिरहेका छन् । नेपालका लागि यो डराउने विषय मात्र होइन, अवसर पनि हो ।

भारत र चीनबीच सहकार्य बढ्यो भने नेपालले ऊर्जा, व्यापार, पर्यटन, पारवहन, पूर्वाधार र क्षेत्रीय सम्पर्कमा नयाँ सम्भावना खोज्न सक्छ । तनाव बढ्यो भने त्यसको असरबाट आफूलाई जोगाउन परिपक्व र सन्तुलित कूटनीति आवश्यक पर्छ ।

दुवै अवस्थामा नेपालको नीति एउटै हुनुपर्छ-कसैको पक्ष होइन, नेपालको पक्ष । भारतसँग सम्बन्ध राख्दा चीनलाई शत्रु देख्नु हुँदैन । चीनसँग सहकार्य गर्दा भारत संशुक्ति बनाउने व्यवहार गर्नु हुँदैन । अमेरिकसँग विकास, प्रविधि र आर्थिक सहकार्य गर्दा त्यसलाई कुनै शक्ति-शिबिरमा प्रवेश गरेको अर्थ दिनु हुँदैन । ठुला राष्ट्रहरू आफैँ अनेक शक्ति केन्द्रसँग संवाद गरिरहेका छन् । नेपालले पनि यही व्यावहारिकता सिक्नुपर्छ ।

नेपालले आफूलाई लामो समयदेखि भारत र चीनबीचको

अगलेख

● डा.देवीप्रसाद आचार्य

सताइएका छन् । यसरी हेर्दा राज्यले मुलुकलाई तीव्र विकासको बाटोमा अगाडि बढाउन युवाहरूलाई स्वदेशमै अवसर प्रदान गर्ने कार्य नगर्नु विडम्बना हो ।

रोजगारीका लागि स्वरोजगार तथा उद्यमशीलतालाई जोड दिन आवश्यक हुन्छ । हाम्रोजस्तो देशमा स्वरोजगारका लागि कृषि तथा पशुपन्छीपालनको क्षेत्र सबैभन्दा बढी सम्भावना भएको क्षेत्र हो । निर्वाहमुखी कृषिले युवाहरूलाई आकर्षित गर्न सकिरहेको छैन । यसर्थ कृषि क्षेत्रलाई परम्परागत शैलीबाट आधुनिक प्रविधिमा जोड्नुपर्दछ । कृषि र पशुपालनलाई वीउ, प्रविधि, सिंचाइ, यान्त्रीकरण, उत्पादन, प्रशोधन, भण्डारण र बजारीकरणसँग जोडेर आयआर्जनको क्षेत्र बनाउनुपर्दछ ।

हाम्रो देशमा पर्यटन अर्को ठुलो रोजगारीको सम्भावना बोकेको क्षेत्र हो । हिमाल, पहाड, तराई, विविध धर्म, भाषा, साहसिक गतिविधि, मौलिक जीवनशैली, जैविक विविधता, धार्मिक तथा सांस्कृतिक क्षेत्रहरू पर्यटकहरूका लागि महत्त्वपूर्ण क्षेत्र हुन् ।

पर्यटन क्षेत्रको विकाससँगै होटल, रेस्टुरेन्ट, यातायात, गाइड, हस्तकला, चित्रकला, स्थानीय उत्पादन, सांस्कृतिक कार्यक्रम, डिजिटल सेवा लगायतका क्षेत्रमा हजारौंको संख्यामा रोजगारी र स्वरोजगारको सिर्जना हुन सक्छ ।

‘दुई ढुंगाबीचको तरुल’का रूपमा चित्रित गर्दै आएको छ । यसले हामी आफैँलाई सानो र अरूलाई ठुलो देख्ने मनोविज्ञान जन्माएको छ ।

भूगोल सानो हुनु कमजोरी होइन । राष्ट्रिय दृष्टिकोण सानो हुनु कमजोरी हो । नेपालसँग जलविद्युत, हिमालय, पर्यटन, जैविक विविधता र भारत-चीनबीचको रणनीतिक भूगोल छ । तर सम्भावना तब मात्र शक्ति बन्छ, जब राज्यले त्यसलाई कूटनीति, अर्थनीति र दीर्घकालीन रणनीतिसँग जोड्छ ।

हिमालयलाई पनि नेपालको महत्त्वपूर्ण कूटनीतिक शक्ति बनाउनुपर्छ । जलवायु परिवर्तनले हिमनदी, हिमताल, पानीका स्रोत र पहाडी बस्तीमाथि गम्भीर जोखिम सिर्जना गरिरहेको छ । अब जलवायु परिवर्तनबारे भाषण गरेर मात्र पुग्दैन । भारत र चीनसँग हिमाली पूर्वसूचना प्रणाली, जलवायु अनुसन्धान, हिमनदी निगरानी र विपद् व्यवस्थापनमा सहकार्य गर्नुपर्छ । विकसित तथा उदीयमान शक्तिसँग जलवायु क्षतिका लागि न्यायपूर्ण सहयोग माग्नुपर्छ ।

नेपालले तत्काल ब्रिक्सको सदस्यता माग्नुपर्छ भन्ने होइन । तर साभेदार बन्न योग्य मुलुकका रूपमा आफ्नो कूटनीतिक आधार तयार गर्न किन नसके ? त्यसका लागि ब्रिक्सका सबै सदस्यसँग आर्थिक, राजनीतिक र जनस्तरीय सम्बन्ध विस्तार गर्नुपर्छ । नेपालको जलवायु, ऊर्जा, पर्यटन र विकासका मुद्दालाई उनीहरूको प्राथमिकतासँग जोड्नुपर्छ ।

ब्रिक्स सम्मेलनमा नेपालको उपस्थिति थिएन । यसलाई नेपालको कूटनीतिक असफलताको अन्तिम प्रमाण ठहर गर्नु पनि उचित हुँदैन । तर यसले आत्मसमीक्षाको ठुलो अवसर भने दिएको छ । हामी अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा किन खोजिन्न चाहन्छौ ? नेपालसँग विश्वलाई दिने नयाँ कुरा के छ ? हाम्रो कूटनीतिक प्राथमिकता के हो ? बदलिँदो शक्ति-सन्तुलनमा राष्ट्रिय हित कसरी सुरक्षित गर्ने ?

नयाँ सरकारले यी प्रश्नको उत्तर दिनुपर्छ । जेन-जी पुस्ताको बलिदानले राजनीतिक परिवर्तनको ढोका खोल्‍यो । अब त्यो परिवर्तनलाई सुशासन, आर्थिक आत्मनिर्भरता, विश्वसनीय कूटनीति र राष्ट्रिय आत्मसम्मानमा बदल्ने जिम्मेवारी नयाँ नेतृत्वको हो । महाशक्तिको प्रतिस्पर्धामा नेपाल कसैको मोहरा बन्नु हुँदैन । तर महाशक्तिसँग डराएर कुनामा बस्नु पनि हुँदैन । हामीले कसैको शिबिर रोज्ने होइन, नेपालको राष्ट्रिय हित रोज्ने हो । दिल्लीको ब्रिक्स सम्मेलनले विश्व बदलिँदै गएको देखाएको छ । अब काठमाडौंले पनि त्यो परिवर्तन बुझेर आफ्नो कूटनीतिक स्थान पुर्ननिर्माण गर्नुपर्छ । वास्तविक प्रश्न ब्रिक्समा नेपाल किन थिएन भन्ने मात्र होइन । प्रश्न यो हो-अर्को विश्वमञ्चमा नेपाल किन हुनुपर्छ भन्ने कारण हामी आफैँले निर्माण गर्न सक्छौं कि सक्दैनौं ? यही प्रश्नको उत्तरमा नयाँ नेपालको कूटनीतिक भविष्य लुकेको छ । नेपाल कसैको छायामा होइन, आफ्नै राष्ट्रिय हितको प्रकाशमा उभिन सक्नुपर्छ ।

परन्तु यस क्षेत्रको विकास हुन सकेको छैन ।

देशभित्र रोजगारीका सम्भावना अध्ययन गर्ने, खोजी गर्ने तथा अवसर सिर्जना गर्ने दिशामा युवाहरूको ध्यान गएको देखिँदैन । वरु युवापुस्ता अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा कामदारका रूपमा पलायन भएको छ । वैदेशिक रोजगारीवाट आउने विप्रेषण हरेक वर्ष बढेको छ । विदेशमा संलग्न नेपाली श्रमिकको श्रमले राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा टेवा दिएको छ ।

विदेश जानु आफैँमा समस्या होइन । वर्तमान अवस्थामा वैदेशिक रोजगारीमा गएका युवाहरूको आर्थिक स्तर सबल भए तापनि दीर्घकालीन रूपमा वैदेशिक रोजगारी समस्याको समाधान होइन । वैदेशिक रोजगारीले न त व्यक्तिको स्थायी आर्थिक विकासको आधार हुन सक्दछ, न त देश विकास नै । आर्थिक विकासको आधार स्वदेशमै उत्पादनमा आधारित अर्थतन्त्र हो ।

शिक्षित युवा बेरोजगार हुनु भनेको देशको शिक्षा प्रणाली र राज्यको प्राथमिकतासँग जोडिएको विषय हो । हाम्रो शिक्षा रोजगारमूलक बन्न सकेन । विश्वविद्यालयसम्मको डिग्री हासिल गरेर पनि शिक्षित जनशक्तिका व्यावसायिक दक्षताको अभाव हुनु भनेको शिक्षा र रोजगारी वा उत्पादनको सम्बन्ध नजोडिनु हो ।

देशमा हजारौंको संख्यामा शिक्षालय खोलिएका छन् । राज्यले शिक्षामा ठुलो लगानी गरेको पनि छ । तथापि शिक्षा व्यावसायिक तथा रोजगारमूलक बन्न नसकेको अवस्था छ । शिक्षामा परिवर्तन समयसापेक्ष हुन नसक्दा विश्व बजारमा आविष्कार भएका प्रविधिको प्रयोग गरी देशमा भएको अथाह प्राकृतिक स्रोत र साधनको उपयोग हुन सकेको छैन । रोजगारीको सिर्जना हुन सकेको छैन ।

देशका शिक्षालयवाट उत्पादित जनशक्तिका पेसागत दक्षताको अभाव छ । स्वरोजगारमैत्री सीपको कमी छ । फलतः बौद्धिक पलायन बढ्दो छ । युवाहरूलाई स्वदेशमै रोकने उपाय भनेको उनीहरूलाई स्वदेशमै रोजगारीको अवसर दिने भन्ने भाषण वा आश्वासन होइन । बेरोजगार युवाहरूले सरकारको आश्वासनलाई विश्वास गरी पर्खेर बस्दैनन् । वरु राज्यले कृषि, पर्यटन, घरेलु उद्योग, हार्टिकल्चर, फ्लोरिकल्चर, बागबानीलगायतका क्षेत्रमा बेरोजगार युवाहरूको ज्ञान तथा सीप अभिवृद्धि गर्न अत्यकालीन तालिम तथा दीर्घकालीन

योजना बनाई उद्यमशीलतामा जोड दिनुपर्दछ । उद्यम गर्न चाहने युवाहरूलाई सहज ऋण, प्रविधि, वजार, विमा, कसमम्बन्धी सहज कानुन बनाउनुपर्दछ । विद्यालय तहदेखि नै शिक्षालाई रोजगारीसँग जोड्नुपर्दछ । यसो हुन सकेमा स्वदेशमै आयआर्जन गर्ने अवस्थाको सिर्जना हुन सक्दछ ।

अन्त्यमा, नेपाली युवाहरू रहरले विर्दासिएका होइनन् । स्वदेशमा आयआर्जन गर्न नसक्दा युवाहरू काम, माम र जीवनयापनका लागि छिपेकी वा टाढाका मुलुकमा भौतारिइरहेका हुन् । कान्छा र बहादुरका नाममा विदेशी भूमिमा श्रम र श्री बेच्न बाध्य भएका हुन् ।

आफ्नै गाउँठाउँमा आयआर्जनका अवसर सिर्जना हुन सकेमा युवाहरू देशमै बस्न सक्ने अवस्था रहन्छ । आफ्नै गाउँघरमा आयआर्जनका व्यवसाय खोज्ने, रोज्ने र टिकाउने कार्यमा युवाहरू लाग्दछन् । रोजगारीका लागि विदेश जाने क्रम रोकिन्छ । विदेशमा भएका युवाहरू विस्तारै फर्कन सुरु गर्दछन् । गाउँहरू आफ्नै उत्पादनमा आत्मनिर्भर हुन थाल्दछन् । स्थानीय स्तरमा उत्पादन भएका खाद्यवस्तुको किनबेचको कारोबारले आर्थिक समृद्धि बढ्दै जान्छ । देशले विकासको गति लिनु थान्दछ । तसर्थ राज्यले युवा स्वरोजगार कार्यक्रमलाई अभियानका रूपमा चलाउनुपर्दछ ।

इतिहासको पाना ● रतन भण्डारी

रणोद्दीपको हत्यामा सघाएकी चिरबिरे मैयाँ

यी हुन्, प्रधानमन्त्री जंगबहादुर राणाकी छोरी खड्गकुमारी अर्थात् 'चिरबिरे मैयाँ' । छोट्टापाउर्सी कोत हत्याकाण्डपछि सत्तामा आएका जंगबहादुरविरुद्ध तत्कालीन राजा राजेन्द्रले अलौपर्वमाफत सत्ताच्युतको प्रयास गरेका थिए तर उनी विफल रहे । अलौपर्वपछि जंगबहादुरले आफ्ना दुई छोरी दीपकुमारी र खड्गकुमारीको विवाह माहिला साहेबज्यू उपेन्द्रविक्रमका छोरा धीरेन्द्रविक्रमसँग गरिदिएका थिए । तीमध्ये दीपकुमारी 'बागकी कान्छी मैयाँ'का नामले र खड्गकुमारी 'चिरबिरे मैयाँ'का नामले बढी चिनिए । जंगका यी दुवै छोरी दीपकुमारी र खड्गकुमारीले रणोद्दीप सिंहको हत्यामा कान्छा काका धीरशमशेरतिरका छोराहरू वीरशमशेर, खड्गशमशेर, भीमशमशेर, डम्बरशमशेर र चन्द्रशमशेरलाई सघाई धीरखलकलाई सत्तामा ल्याउन अहम् भूमिका निर्वाह गरेका थिए ।

